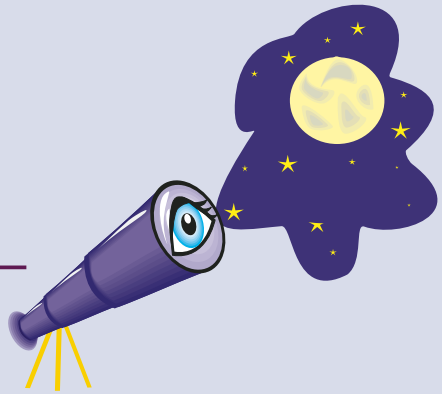

Gökyüzü

Alp Akoğlu

Gökyüzü Tahmini Nasıl Yapılır?

Hava açık bile olsa, gözlem koşulları her zaman ideal olmaz. Bir sonraki akşam gözleme gitmeye hazırlanmadan önce, gözlem koşulların nasıl ola az çok nasıl olacağını tahmin edebilirsiniz.

Havadaki buz kristallerinin ışığı kırmasıyla, Ay ya da Güneş'in çevresinde hâle oluşur. Hâlenin boyutu, buz kristallerinin şekliyle ilişkilidir. Hâle, bazen bir gökkuşağının tüm renklerini içerebilir. Hâlenin gözlenmesi, 12 ila 18 saat sonra gelebilecek bir yağışın habercisidir. Bunun yanında havadaki buz kristalleri de gözlemi olumsuz etkiler.

Akşam, günbatımında Güneş'in kırmızı görünmesi, havanın tozlu oluşunun işaretidir. Kuzey yarıkürede hava hareketi genellikle batıdan doğuya doğru olduğundan, batıdaki tozlu hava yakında sizin bulunduğunuz bölgeye gelebilir. Toz, hem gökcisimlerinden kaynaklanan ışığı soğurur hem de yerdeki ışıklar tozlu havanın parlamasına neden olur.

Gökyüzünde göz kırpar gibi parıldayan yıldızları görünce, genelde havanın gözlem için uygun olduğunu düşünürüz. Bu durum, aslında tersini anlatır: Havadaki sıcaklık farklılıklarının yüksek oluşu nedeniyle hava çalkantılıdır. Böyle bir havada teleskopla gözlem yaparsanız, görüntünün sürekli dansettiğini görürsünüz. Çalkantının yüksek olduğu gecelerde, en iyisi başucuna (gözlemcinin tam tepesi) yakın bölgedeki gökcisimlerini gözlemek. Çalkantının etkisi bu doğrultuda en azdır. Atmosferdeki çalkantı, soğuk kış gecelerinde en alt düzeydedir.

Bir fırtına ya da etkili yağışın hemen ardından da atmosfer koşulları gözlemi olumsuz etkiler. Havanın yatışması için en azından 24 saat beklemek gerekir.

Teleskoplu gözlemler için en iyi zaman, tüm yıldızların pırıl pırıl parladığı yaz geceleri değil; havanın durgun olduğu soğuk kış geceleri ya da hafif puslu yaz geceleridir. Ancak bunun tersi, yani yıldızların pırıl pırıl göründüğü yaz geceleri çıplak gözle yapılan gözlemler için daha uygundur. Çünkü, havada çalkantı fazla olmakla birlikte, gökyüzü daha temizdir ve daha sönük gökcisimleri gözlenebilir.

Eskiden, bundan binlerce yıl önce, bir gökcismine bakarak hava tahmini yapılırdı. "Y" biçimindeki Yengeç takımyıldızının tam ortasında bulunan Arıkovanı yıldız kümesi, uygun koşullarda gökyüzünde çıplak gözle görünür. Hipparchus'un MÖ 130'lu yıllarda "Küçük Bulut" olarak adlandırdığı bu küme, gökyüzü görünüşte açık ve temiz olduğu halde görülemiyorsa, bu yaklaşan bir fırtınanın habercisi olarak kabul ediliyordu. Günümüzdeki bilgimizle olaya bilimsel olarak yaklaşırsak, fırtına öncesinde, buz kristallerinden meydana gelen bulutlar oluşmaya başlar. Bu, belli başlı yıldızların gökyüzünde görünmesini engellemezken, silik bir ışık kümesi olarak görülen Arıkovanı'nı görünmez hale getirir.

Gezegenler

Geçtiğimiz ay boyunca kendini hiç göstermeyen **Merkür**, Mart ayında akşam gökyüzüne geçiyor. Ayın sonlarında gezegen yeterince yükselmiş olacak ve batı ufku üzerinde parlayacak.

Merkür'ün akşam gökyüzünde belirmesiyle birlikte, akşam hava kararırken, çıplak gözle görülebilen tüm gezegenleri aynı anda gözleyebileceğiz. Batıdan doğuya doğru, sırasıyla Merkür, Venüs, Mars, Satürn ve Jüpiter, gökyüzünde dizili olacaklar.

24-25 Mart akşamları batı ufku

Venüs, parlaklığı sayesinde, bu beşlinin en çok dikkat çeken üyesi. Gezegen, bu ay sonunda en büyük uzanımda olduğu için, iyice geç batıyor. Venüs'ü gece saat 22:00'ye kadar gözlemek olası.

Artık sönük bir turuncu nokta olan **Mars**, batı yönünde, Venüs'ün biraz yukarısında yer alıyor. İki gezegen, ayın sonunda daha da yakınlaşmış olacak.

Satürn, İkizler Takımyıldızı'ndaki yerini koruyor. Gezegen, hava karardığında en yüksek konumunda bulunuyor. Bu nedenle, gezegeni teleskopla gözlemek için en uygun zaman akşamın ilk saatleri.

4 Mart'ta karşıkonumdan geçen **Jüpiter**, bu yılın en parlak durumunda ve en büyük görünür konumunda. Güneş'in batmasıyla birlikte doğu ufkunda beliren gezegen, tüm gece gökyüzünde kalıyor. Gezegeni gözlemek için küçük bir teleskop yeterli.

Ay, 7 Mart'ta dolunay, 13 Mart'ta sondördün, 21 Mart'ta yeniay, 29 Mart'ta ilkdördün evrelerinden geçecek.

1 Mart saat 22:00; 15 Mart saat 21:00;
31 Mart 20:00'de gökyüzünün genel görünüşü